

บทที่ 1 นโยบายสาธารณะ

แนวคิด ความหมาย ความสำคัญ

นโยบายสาธารณะ

- ความหมายของนโยบายสาธารณะ
- องค์ประกอบของนโยบายสาธารณะ
- ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ
- ประเภทของนโยบายสาธารณะ
- วงจรชีวิตของนโยบายสาธารณะ

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

■ ภารกิจหลักของรัฐบาลในการบริหารประเทศ คือ

- ส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดีกินดี
- สังคมสงบ
- เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ
- ประเทศก้าวหน้า

รัฐบาลต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

- สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายในและภายนอก (เปรียบเทียบ)
  - เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และปัจจัยระหว่างประเทศ
  - ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์
  - ปัจจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
  - ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
  - ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา การบริหาร (ปัจจัยภายใน)
- เข้าใจต่อความต้องการของประชาชน (ปัญหาสาธารณะ)

- ถ้าไม่เข้าใจ รัฐบาลจะล้มเหลวในการทำงาน
- นโยบายสาธารณะเป็นผลต่อความอยู่รอดของประเทศ ประชาชน รัฐบาล
- นโยบายสาธารณะเกิดพร้อมกับการรวมกลุ่มของมนุษย์ โดยหัวหน้าเป็นผู้กำหนดให้สมาชิกทำตาม เพื่อความสงบเรียบร้อยในกลุ่ม (สังคม)
- เพราะมนุษย์เห็นแก่ตัว
- ชื่อเรียก “นโยบายสาธารณะ” สมัยก่อน — “กติกากฎระเบียบ ฯลฯ”

การศึกษานโยบายสาธารณะ

- เป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษา / ประชาชน
- เพราะทำให้รู้ถึงกติกาของประเทศ สามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
- ถ้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ก็สามารถปรับ / แก้ไขนโยบายๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้

ความหมายของนโยบายสาธารณะ

- “การตัดสินใจของรัฐบาลในการเลือกแนวทางที่พึงประสงค์ เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล โดยมีความมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหา รวมทั้งให้เกิดสภาพการณ์ต่างๆ ที่พึงประสงค์ขึ้นในสังคม”
- นโยบายของรัฐ นโยบายมหาชน นโยบายของประเทศ รัฐประศาสนโยบาย นโยบายของชาติ

แบ่งความหมายออกเป็น 3 กลุ่ม

■ มิติที่เป็นกิจกรรมหรือการกระทำของรัฐบาล

- การแจกแจงคุณค่าอย่างถูกต้องหมาย/แก้สังคมส่วนรวม บุคคลและองค์กร
- แนวทางการกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย/จุดประสงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง
- กิจกรรมต่างๆ ที่รัฐบาลกระทำ — บริการสาธารณะ มีข้อบังคับ การควบคุม กระบวนการ/การกระทำทางการเมือง
- เรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลที่เลือกกระทำหรือไม่กระทำ
- เรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลที่เลือกกระทำหรือไม่กระทำ และมีผลกระทบต่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน

แบ่งความหมายออกเป็น 3 กลุ่ม (ต่อ)

- มิติที่เป็นแนวทางเลือกสำหรับการตัดสินใจของรัฐบาล
  - การตัดสินใจขั้นต้นที่กำหนดแนวทางกว้างๆ นำไปใช้เป็นแนวทางของการปฏิบัติงานให้ถูกต้องและบรรลุวัตถุประสงค์
  - การตัดสินใจอย่างสัมฤทธิ์ผลเกี่ยวกับกิจกรรมกิจกรรมที่สังคมอนุญาตหรือห้าม
  - เป็นการตัดสินใจที่แน่นอน มีลักษณะของการกระทำซ้ำๆ เป็นเรื่องระยะยาว

แบ่งความหมายออกเป็น 3 กลุ่ม (ต่อ)

- มิติที่เป็นแนวทางในการกระทำของรัฐบาล
  - หลักการ แผนงาน แนวทางการกระทำ
  - แผนงานหรือโครงการที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วยเป้าหมาย คุณค่า และการปฏิบัติ
  - โครงการที่รัฐบัญญัติขึ้น เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติในการจัดสรรคุณค่าต่างๆ แก่สังคม

องค์ประกอบของนโยบายสาธารณะ

■ Anderson แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ

- เป็นการกระทำที่มีเป้าหมายชัดเจน
- เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับข้าราชการ
- เป็นสิ่งที่รัฐบาลควรทำ
- เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของรัฐ
- เป็นเอกสารที่มีผลทางกฎหมาย

องค์ประกอบของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

■ Linebery & Sharkansky แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ

- มีวัตถุประสงค์กำหนดไว้แน่นอน
- ประกอบด้วยลำดับชั้นของพฤติกรรมต่างๆ ที่จะบรรลุจุดหมาย
- ประกอบด้วยการกระทำที่สามารถเลือกนำมาปฏิบัติได้สอดคล้องกับเวลาและสถานที่
- ต้องประกาศให้ประชาชนทราบล่วงหน้าโดยทั่วถึงกัน
- ต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ที่ได้ตัดสินใจเลือกแล้ว

องค์ประกอบของนโยบายสาธารณะ (เพิ่มเติม)

- เป็นแนวทางปฏิบัติกว้างๆ ซึ่งกำหนดโดยรัฐบาล – **abstract (what to do) to concrete (how to do)**
- มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน – ครอบคลุมประเด็นปัญหา สอดคล้องกับ ค่านิยมสังคม ชัดเจนและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ สมเหตุสมผล สามารถวัดได้ สอดคล้องกับความเป็นจริง / ปฏิบัติได้และมีความ สอดคล้องทางการเมือง
- รัฐบาลมีความจริงใจและจริงจังในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

- มีความสำคัญต่อรัฐบาล
- มีความสำคัญต่อข้าราชการ - เป็นการป้องกันการปฏิบัติตามอารมณ์ของฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ
- เป็นความสะดวกสำหรับประชาชนผู้เลือกตั้ง
- เป็นแนวทางในการปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล
- มีความสำคัญต่อผู้ศึกษานโยบายสาธารณะ

ประเภทของนโยบายสาธารณะ

- จำแนกตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของนโยบาย
- **Lowi** แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
  - นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulatory Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการกระจายทรัพยากร (Distributive Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ (Redistributive Policy)

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามกระบวนการกำหนดนโยบาย (1)
- **Sharkansky** แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
  - **ขั้นนโยบายสาธารณะ (Public Policy)**
  - **ขั้นผลผลิตนโยบาย (Policy Output)**
  - **ขั้นผลกระทบของนโยบาย (Policy Impact)**

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามกระบวนการกำหนดนโยบาย (2)
- **Yehezkel Dror** แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
  - **ขั้นการกำหนดนโยบายต้นแบบ (Metapolicy Making Stage)**
  - **ขั้นการกำหนดนโยบาย (Policy Making Stage)**
  - **ขั้นภายหลังการกำหนดนโยบาย (Post Policy Making Stage)**

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามขอบข่ายผลกระทบของนโยบาย
- **Easton** แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - นโยบายที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้บังคับต่อบุคคล หรือกลุ่มโดยเฉพาะ
  - นโยบายที่มีผลกระทบ หรือบังคับใช้ต่อสมาชิกในสังคมทั้งหมด

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามลักษณะกิจกรรมหรือภารกิจสำคัญของรัฐบาล
- เป็นการพิจารณาถึงขอบเขตหรือลักษณะของกิจกรรมสำคัญที่ต้องปฏิบัติ

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามผลกระทบต่อสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้อง
- แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ
  - นโยบายกระจายผลประโยชน์
  - นโยบายจัดสรรผลประโยชน์ใหม่
  - นโยบายควบคุมพฤติกรรมของประชาชน
  - นโยบายการให้ประชาชนควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามเชิงสัญลักษณ์ของนโยบาย (เน้นเชิงวัตถุ – **Material Policy**)
- แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - นโยบายที่เน้นเชิงวัตถุ
  - นโยบายที่เน้นเชิงสัญลักษณ์

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามลักษณะของนโยบาย (เสรีนิยม – Liberal Policy /
อนุรักษนิยม – Conservative Policy)
- แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - นโยบายเชิงเสรีนิยม
  - นโยบายเชิงอนุรักษนิยม

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- จำแนกตามปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศ (Ripley & Franklin) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
- นโยบายภายในประเทศ (Domestic Policy) มี 4 ประเภท คือ
  - นโยบายกระจายความอยู่ดีกินดี (Distributive Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อจัดการผูกขาด (Competitive Regulatory Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค (Protective Regulatory Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับการกระจายความเท่าเทียมกันในสังคม (Redistributive Policy)

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (ต่อ)

- นโยบายด้านการต่างประเทศและการป้องกันประเทศ (Foreign & Defense Policy) มี 3 ประเภท คือ
  - นโยบายด้านการเสริมสร้างและพัฒนากำลังทหาร (Structural Policy)
  - นโยบายยุทธศาสตร์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Strategies Policy)
  - นโยบายเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ระหว่างประเทศ (Crisis Policy)

ประเภทของนโยบายสาธารณะ (สรุป)

■ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท

- นโยบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulatory Policy)
- นโยบายเกี่ยวกับการกระจายทรัพยากร (Distributive Policy)
- นโยบายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ (Redistributive Policy)
- นโยบายส่งเสริมศีลธรรมอันดีของประชาชน (Ethics Policy)

วงจรชีวิต/ขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ

ขั้นตอนการแก้ไขปัญหา (Phases of applied problem-solving)	ขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ (Stages in policy cycle)
1. การรับรู้ปัญหา (Problem recognition)	1. การกำหนดระเบียบวาระ (Agenda-setting)
2. ข้อเสนอทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา (Proposal of solution)	2. การกำหนดนโยบาย (Policy formulation)
3. การเลือกทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา (Choice of solution)	3. การตัดสินใจเลือกแนวทาง (Decision-making)
4. การนำทางเลือกไปแก้ไขปัญหา (Putting solution into effect)	4. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy implementation)
5. การติดตามผลการแก้ไขปัญหา (Monitoring results)	5. การประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation)

เอกสารอ้างอิง

- **ชั้นยวัฒน์ รัตนศักดิ์. 2546. นโยบายสาธารณะ. เชียงใหม่. คณิ่งนิจการพิมพ์. (บทที่ 1 : 1-14)**